

12. Торгово-експортний відділ.
13. Відділ етнографії, побуту та домоведення.
14. Відділ будівництва Всесоюзної сільськогосподарської виставки.

3 культурно-просвітньої частини Музей мав такі відділи: 1) лекційний (проведення лекцій, читань, семінарів, короткотермінових та постійних курсів); 2) відділ пропаганди та інформації (організація пересувних сільськогосподарських виставок, обласних та районних музеїв, видання сільськогосподарської літератури, створення популярної бібліотеки-читальні, надання довідок та консультацій з агрономічних, землеустрійних та юридичних питань). У виробничому напрямі в Музеї працювали Майстерні наочних посібників – експонатів та монтувань.

ГЕОРГІЙ ВИСОЦЬКИЙ (1865–1940): ВИТОКИ УНІКАЛЬНОСТІ НАУКОВОГО ТАЛАНТУ

Демиденко Н.М.

*Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ
(м. Суми)*

Коли дають узагальнену характеристику науковій діяльності Георгія Миколайовича Висоцького, невимушено ставлять питання: які обставини сприяли формуванню унікальної енциклопедичності вченого? Г.М. Висоцький ввійшов в історію науки як видатний ґрунтознавець, геоботанік, гідролог, кліматолог, професор, академік ВАСГНІЛ (з 1934 р.), АН УРСР (з 1939 р.), якого заслужено називають основоположником науки про ліс і лісову дослідницьку справу.

Проживаючи у дореволюційній провінції (народився у дворянській родині в с. Микитівна Глухівського повіту Чернігівської губернії, тепер Ямпільський район Сумської області), майбутній вчений не міг ознайомитися з широким спектром наукової літератури. Але в цьому був свій позитивний момент: відсутність спеціальної літератури створювало умови для того, щоб у молодого вченого виробився різносторонній і оригінальний погляд вченого-натураліста, для якого природа завжди представляла собою одне ціле. В коротких спогадах він писав: «Меня всегда влекло в лес, на поля, на луга. Я рано познал растения, не умел еще их назвать, не знал их биологию, но различал местопроизрастания и некоторые взаимоотношения между ними» [1, с. 4]. Надважлива єдність природи – єдність організму і його середовища. Саме це, на думку сучасних вчених, чисто інтуїтивно було вгадано Г.М. Висоцьким, і лягло в основу його уявлень про природу.

Професор А.А. Ярилов дав виключно вдалу характеристику про самого Г.М. Висоцького: «Он – как бы частица познающей самое себя природы» [1, с. 125].

Його власні спогади, в яких він майже не згадує про свою родину, є занадто короткими, що підсилює інтерес до особистості. За словами старожилів с. Микитівки, батько Георгія – Микола Висоцький, вирізнявся шляхетним

ставленням до селян. Напередодні буремних подій 1917-го р. частково продав, а частково роздав земельні наділи і виїхав разом з родиною з маєтку, який невдовзі буде спалений. Більше ніяких відомостей про рідних немає, окрім того, що мати прищепила йому велику любов до музики. Прекрасне володіння ним німецької і французької мов, яке у майбутньому дозволить вільно читати в оригіналі наукові твори прогресивних зарубіжних вчених, безперечно, є також результатом його «дворянського минулого».

Відомо, що середню освіту Георгій Миколайович отримав в Глухівській гімназії. З 1886 р. продовжив навчання, за покликом душі, у Петровсько-Розумовській (нині Тимірязевській) сільськогосподарській і лісовій академії. За спогадами земляків, ще будучи студентом, він привозив додому сіянци, переважно хвойних дерев. На час закінчення навчання у академії (1891) студент – випускник мав уже власний розсадник, за яким постійно доглядав [3, с. 22]. Його допитливий розум фіксував непомітні для інших деталі, які згодом лягали в основу написання цілого ряду епохальних для лісового ґрунтознавства робіт.

Він із захопленням вивчав усі елементи оточуючої природи: загальний клімат, лісовий мікроклімат, рівень ґрунтових вод, природну степову рослинність, ріст рослин, їх поновлення, усихання, здичавлення і ін. Загалом він опублікував понад 200 наукових праць. За життя був визнаним корифеєм степового лісорозведення. Президія Всесоюзної академії сільськогосподарських наук 7 липня 1940 р. виніс спеціальне рішення про видання праць Г.І. Висоцького, враховуючи наукову та практичну цінність.

Наприклад, в одній із своїх робіт «Рослинність Велико-Анадольського участку» (1898) дослідник надає опис 552 видів рослин. Цінність цієї наукової праці полягає в тому, що вона включає в собі не лише простий ботанічний список рослин, а вказує про значення кожного їх виду та можливість використання у народному господарстві.

Свої природознавчі праці, починаючи з найперших, він писав в оригінально-художньому, «ліричному стилі». Це надзвичайно збагачувало науковий текст і сприяло його кращому сприйняттю і розумінню [2, с. 126].

Г.М Висоцький, якого В.В. Докучаєв називав «замечательным исследователем», зміг у кожній галузі знань, в якій він працював, знайти свій власний шлях і залишити свій оригінальний безцінний науковий слід. Безперечно, у формуванні його як вченого і як особистості велику роль зіграло те середовище, де він народився і зростав. За словами С. Булгакова «людина включає в себе не тільки особисто-якісне Я, яке йде від Бога, але і земну індивідуальність – батьківщину і предків». Прикро, що на його малій батьківщині відсутній музей видатного земляка, а будинок, в якому він народився, розібрали для продажу саме у часи незалежності України.

Джерела та література

1. *Нешатаєв Б. Н.* Георгій Миколайович Висоцький (1865–1940) – патріарх українського лісництва / Б. Н. Нешатаєв // *Голос часу.* – 2005. – 4 лют. – С. 4.
2. *Георгій Николаевич Висоцкий* // *Отечественные лесоводы* : сб. ст. / под ред. В. Г. Нестерова. – М. : Гослесбумиздат, 1953. – С.102–129.
3. *Ведмідь М.* На малій Батьківщині Георгія Висоцького / М. Ведмідь // *Лісовий і мислив. журн.* – 2000. – № 6. – С. 22–23.